

FRI-110-1-PP(S)-05

**COLONEL NIKOLA BOTEV – COMMANDER OF THE 31ST
INFANTRY VARNA (SILISTRA) REGIMENT IN WORLD WAR II²⁵**

Natalia Mincheva, PhD

Regional museum of history – Silistra

Phone: 086/820 388

E-mail: natali@gbg.bg

Abstract: *The research is dedicated to colonel Nikola Botev – commander of the 31st Infantry Regiment in the final stage of Bulgaria's participation in The Second World War (1944-1945). The goal is to present his military merits as commander of the regiment, as well as little-known facts from his biography that shed light on his personal qualities.*

Keywords: World War II, 31 infantry Silistra regiment, Colonel Nikola Botev

ВЪВЕДЕНИЕ

Полковник Никола Ботев е командир на 31 пехотен полк във втория период от заключителния етап от участието на България във Втората световна война срещу Германия (декември 1944 – май 1945)²⁶. Под негово командване полкът се сражава в Дравската отбранителна операция от 6 до 21 март 1945 г. и в Мурската настъпателна операция от 29 март – 15 април 1945 г. През този период полк. Ботев въвежда използването на името „Силистренски“ на 31 пехотен Варненски полк.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Никола Стоянов Ботев е роден на 14 февруари 1899 г. в Самоков²⁷. Той е кореняк софиянец. Ражда се преждевременно в китния град в полите на Рила планина, докато майка му е на гости у роднини, за да посети баща му, чийто полк е на учения там. Единствен син е в семейството си. Дядо му Никола Ботев Николов и прадядо му Ботьо Николов Вучков са притежавали обширна земя на територията на днешната столица. Майка му Елена Исаева е единствена дъщеря на Марица и Исай Исаеви.

Баща му поручик Стоян Николов Ботев е възпитаник на Военното училище, артилерист от 6-ти Тракийски полк, герой и носител на ордени за храброст от Балканската и Междусъюзническата войни. Вуйчо му подпоручик Тончо Исаев Исаев загива през Първата световна война като взводен командир на 1-ви гаубичен полк в боевете при Черна вода в северна Добруджа (1917), посмъртно е награден с два ордена „За храброст“ – IV степен, 2 клас и IV степен, 1 клас²⁸. Братът на неговия дядо по бащина линия е участник в Шипченската епопея – опълченецът Александър Ботев Николов.

През 1920 г. Никола Ботев завършва 40 випуск на Военното училище (ВНВУ) и е произведен в чин подпоручик от пехотата. По време на обучението се проявява като отличен ездач и многократно е първенец в състезания по обездка. След завършването постъпва на служба в 1-ва пехотна Софийска дружина, а през 1925 г. преминава в 25-ти пехотен Драгомански полк. От 1935 г. служи в 1-ви пограничен участък, от 1938 г. в 6-ти пехотен Търновски полк и от 1940 г. – в 1-ви пехотен Софийски полк. От 1942 г. е преподавател във

²⁵ Докладът е представен на заседание на секция „Филология и философия“ на 61 международна научна конференция „Нови индустрии, дигитална икономика, общество – проекции на бъдещето – V“, проведена във Филиал-Силистра на Русенски университет „А. Кънчев, на 28 октомври 2022г. с оригинално заглавие на български език: „ПОЛКОВНИК НИКОЛА БОТЕВ – КОМАНДИР НА 31-ВИ ПЕХОТЕН ВАРНЕНСКИ (СИЛИСТРЕНСКИ) ПОЛК ПРЕЗ ВТОРАТА СВЕТОВНА ВОЙНА“.

²⁶ *Криворов, И.* Българската армия във Втората световна война. – В: Великите сили, Балканите и България през Втората световна война. С., ИИИ–БАН, ВА „Г.С.Раковски“, 2016, с. 13–27.

²⁷ С благодарност към доц. Екатерина Ботева, дм, внучка на полк. Никола Ботев, за предоставените биографични материали.

²⁸ ДВИА, ф. 40, оп. 1, а.е. 221, л. 21; Пак там, ф. 1, оп. 4, а.е. 2, л. 90–91.

Военното училище. През 1944 г. служи в 22-ри пехотен Тракийски полк, в Главното интендантство и в Първа армия. Ползва свободно френски и руски език.

Последователно придобива чиновете: подпоручик от 4 октомври 1920 г.; поручик от 27 ноември 1923 г.; капитан от 31 октомври 1930 г.; майор от 3 октомври 1938 г.; подполковник от 3 октомври 1942 г.; полковник от 1 януари 1945 г. (Tashev, T., 2008)²⁹.

С включването на България във войната срещу Германия е назначен за заместник-командир на 31-ви пехотен полк с командир Димитър Векиларчев³⁰. В периода октомври-ноември 1944 г. полкът се сражава на територията на Южна Сърбия, Вардарска Македония и Косово. След раняването на полк. Векиларчев на фронта, на 4 декември с.г. в Лесковац, командването е предадено на полк. Ботев³¹.

Във втория период от заключителния етап на войната срещу Германия, 31-ви пехотен полк под командването на полк. Ботев, е един от 6-те български полка, който е определен да продължи участието в бойните действия в Унгария. След кратък отпих и попълнение от България на 13 декември полкът се натоварва на влак от Лесковац за Белград. На 20 декември достига до Сремска Митровица, където получава заповед от Българското командване до 31 декември да се изнесе при гр. Петроварадин, където да премине река Дунав (Botev, N., 1957)³².

При изключително тежки зимни условия, борейки се със студа и речната стихия, полкът извършва 250 км преход с двойно преминаване на р. Дунав: при Петроварадин се прехвърля в Нови сад (1-5 януари 1945), след което при граничния югославски град Бездан преминава на унгарска територия в Мохач (5-8 януари 1945) (Orloeva, K., 1988)³³.

Пред Първа българска армия е поставена задача от командването на Трети Украински фронт да заеме позиция за отбрана на северния бряг на река Драва, включвайки се в т.нар. Дравска отбранителна операция, по известна като Дравска епопея, проведена в периода от 6 до 21 март 1945 г. ³⁴ Полкът е включен в състава на 12-та пехотна дивизия (31, 32 и 46-и пехотни полкове) от Трети корпус (8-а, 10-а и 12-а пехотни дивизии) на Първа българска армия.

31-ви пехотен полк под командването на полк. Ботев заема позиции на западния участък от полосата на Първа българска армия. Щабът, щабните поделения и две пехотни дружини на полка се установяват в Кадаркут, а трета пехотна дружина в с. Мике на осем километра от фронтната линия и в непосредствена близост до 299-а стрелкова дивизия на 57-а съветска армия. Целта е да се попречи на немското командване да изнесе отбраната си на р. Дунав, като

²⁹ *Tashev, T.* Българската войска 1941–1945. Енциклопедичен справочник. С., ВИ, 2008, с. 23.

³⁰ Полк. Димитър Христов Векиларчев (1897, Кюстендил-неизв.) е командир на 31-ви пехотен полк от 1943 г. до 4 декември 1944 г. Под негово командване се водят боевете по време на Нишката операция при връх Висока чука (3 октомври 1944), вр. Лисица в Голак планина, за освобождаването на Ниш, боевете за Прищина (19 ноември 1944). Смяната му като командир е наложена, поради раняването му с шрапнел на фронта.

³¹ Полкът числи 2618 души, разпределени в 3 дружини. От тях: 105 са офицери, 66 фелдфебел-школници, 136 подофицери, 2317 войници. Числящото се имущество (въз основа на данни от първия период – бел.а.) възлиза на: 738 коне, 27 минохвъргачки, 6 бронезитребителни оръдия (37 мм), 6 гранатохвъргачки (56 мм), 36 тежки картечници, 90 леки картечници, 105 картечни пистолети, 1718 пушки и карабини. – Бойният път на 31 Силистренски пехотен полк. ИМ – Силистра, 1990; Силистренска трибуна, № 2, 6 януари 1970; *Орлова, К.* Железният полк. С., ВИ, 1988, с. 40–41.

³² ДА – Кърджали, ф. 1096, оп. 1, а.е. 273, л. 15–19 (Спомени на Атанас Иванов Ганев – командир на бронезитребителния взвод към 31 пехотен полк); *Ботев, Н.* Силистренци в Отечестваната война 1944-1945 г. С., ДВИ при МНО, 1957, с. 72; Силистренска трибуна, № 67, 12 юни 1969; Пак там, № 2, 6 януари 1970.

³³ *Ботев, Н.* Цит.съч., с. 73–75; *Орлова, К.* Цит.съч., с. 184–186, 191; Силистренска трибуна, № 2, 6 януари 1970.

³⁴ Фронтвак, № 49, 19 март 1945; Пак там, № 51, 22 март 1945; Свободна Добруджа (Силистра), № 19, 28 март 1945; *Ботев, Н.* Тактическият принос на 31 пехотен полк за успеха на Дравската операция, март 1945 г. – Силистренска трибуна, № 24-27, 27 февруари – 6 март 1978; *Ботев, Н.* Приносът на 31 Силистренски пехотен полк за успеха на бойните действия през март 1945 г. – Военноисторически сборник, 1965, № 1, с. 72–75; *Ботев, Н.* Наградата на силистренци. (Първа българска армия в Дравската операция) – Народна армия, №6629, 6 март 1970; *Ботев, Н.* 31-ви пехотен Силистренски полк в Дравската отбранителна операция 1945 г. – Известия на Военноисторическо научно дружество, 1972, № 14, с. 153–170; *Нешев, Н.* Историческият ден на силистренци. 39 години от епопеята при Драва. – Народна армия, № 10647, 19 март 1984.

укрепи подстъпите към Австрия и част от Германия. По този начин то се стреми да внесе прелом в хода на бойните действия.

Ударът на противника започва на 5 срещу 6 март 1945 г. Германското Главно командване съсредоточава на Западния участък 2-ра танкова армия. В опит да спре устремното настъпление командващият Първа българска армия заповядва на командира на 31-ви пехотен полк, усилен с едно артилерийско отделение, да се изнесе бързо в района на село Чьокьой. Контраатаката на 31-ви пехотен полк с командир Никола Ботев започва в 15.30 ч. след 15 минутен артилерийски удар по противника. В първи ешелон настъпват 1-ва и 2-ра дружина, а във втори – 3-а дружина. След кратко разузнаване полкът настъпва стремително. Противникът не издържа и се оттегля, но в дълбочина задържа упорито село Радего, поради което темпът на контраатаката на десния фланг постепенно намалява. Командирът на полка въвежда в боя втория ешелон. Към 19.30 ч. полкът изпълнява поставената му задача, като овладява линията: с. Яко – железопътната линия Капошвар – с.Чурго, на която спира и се закрепва. С фланговия си удар по настъпващия противник 31-ви пехотен полк оказва значителна помощ на 299-а съветска стрелкова дивизия за спиране и отблъсване на противника. В особено ожесточени боеве полкът влиза при селата Яко, Чекел и Сабаш. Съвместните действия на 10-а и 12-а пехотни дивизии заедно с 299-а съветска дивизия отразяват опита на 2-ра германска танкова армия да пробие отбраната.

На 10 март при с.Кишбайом 31-ви пехотен полк води най-тежкото си сражение, отразявайки удара на 71 СС дивизия с 22 танка. В тесния участък на боя, с упорита съпротива, полкът успява да отблъсне настъплението на многократно превъзхождащия го противник (в жива сила и бойна техника). В кръвопролитния бой на този ден полкът дава най-много жертви. Убити са: 6 офицера, 13 подофицера, 56 войника. Ранени са: 10 офицера, 23 подофицера и 163 войника (Botev, N., 1957)³⁵.

Действията на полка под командването на полк. Никола Ботев получават висока оценка от Българското главно командване в известие № 99 от 11 март 1945 г.: „[...] Армията на ген. Стойчев [Първа българска армия] от 6 т.м. [март 1945 г.] води тежки отбранителни боеве. Проникналият противник на места в нашето разположение с мощни контраатаки навсякъде беше отхвърлен или унищожен. [...] През тези боеве силистренци, водени от своя командир полковник Никола Ботев, проявиха голяма устойчивост и образцови действия.“ (Botev, N., 1957)³⁶.

От 29 март до 14 април 1945 г. 31 пехотен полк участва в Мурската настъпателна операция: при пробива на укрепената линия „Маргит“, форсирането на канала „Принципалис“ и р. Мур, боевете при с. Подтурен и овладяването на укрепената позиция „Ястребци“.

Полк. Ботев проявява лична храброст по време на боевете. След преминаването на река Мур, за да помогне на обградената от немците първа дружина при с. Подтурен, той успява да премине под силния обстрел на противника и да достигне до резервната дружина на полка. Това дава възможност да бъде организирана контраатака, в резултат на която хитлеристките войски са принудени да се оттеглят на изходните си позиции.

От предна бойна линия полк. Ботев води боевете срещу 13-а СС планинска дивизия „Ханджар“. Под негово командване силно укрепената позиция „Ястребци“ е пробита най-напред от 31 пехотен полк на 14 април 1945 г.³⁷

Движейки се на върха на преследващия клин 31 пехотен полк преследва немските войски до Фолкемарк (май 1945), където приключва бойния си път. Висока оценка за качествата на командира полк. Никола Ботев дава ген.-майор Стефан Таралежков – командир на 12-та пехотна дивизия: „[...] Изобщо, блескавите и резултатни действия на 31-ви пехотен полк се

³⁵ Ботев, Н. Цит.съч., с.106–129; Стефанов, С. Повест за победителя. Генерал Владимир Стойчев. С, ВИ, 2013, с. 123; ДА – Кърджали, ф. 1096, оп. 1, а.е. 273, л. 20–23; Силистренска трибуна, № 54, 9 май 1970; Фронтovac, № 51, 22 март 1945.

³⁶ Ботев, Н. Цит.съч., с. 124–125.

³⁷ Ботев, Н. Боят на 31 пехотен полк при с. Ястребци, Унгария (7-15 април 1945). Спомени. – Известия на Военноисторическото научно дружество, 1971, № 12, с. 129-132; Силистренска трибуна, № 22, 21 февруари 1970; Пак там, № 44, 12 април 1980; Пак там, № 42, 12 април 1973.

дължат до голяма степен на неговия храбър командир полк. Ботев, който се показва като отлично подготвен и храбър боен командир и вдъхновен водач на своя полк“.

За доблестното си участие във войната полк. Никола Ботев е награден с два ордена „За храброст“: IV степен, 1 клас и III степен, 2 клас. Носител е на три съветски ордена, в т.ч. орден „Александър Невски“ – 2 клас, както и на унгарския орден „На унгарската свобода“ – сребърен. За заслуги към Българския червен кръст през април 1946 г. е награден с най-високото му отличие – златен медал.

Единственият му син Стоян Николов Ботев (1925 – 2006) едва 19-годишен също се сражава на фронта. Служи като командир на конен разузнавателен взвод в 10-ти Родопски полк с чин поручик. Ранен е тежко на 6 май 1945 г. и е награден с орден за храброст.

На фронта, през ранната пролет на 1945 г., е и съпругата на полк. Ботев, Екатерина Григорова Ботева. С делегация на Червения кръст тя посещава всички позиции на полковете на Първа българска армия, оказвайки им подкрепа.

На 21 юли 1945 г. силистренци посрещат своя Железен 31 пехотен полк, начело с командира му полк. Ботев³⁸. Пред събралия се многохиляден митинг той описва бойния път на Първа българска армия с 31 пехотен Силистренски полк, който нарича „острието на големия клин в германската отбрана“. На 12 август с.г. полк. Ботев присъства на голямото военно тържество в Силистра по случай раздаване на 310 възпоменателни знака на бойците от 31 пехотен полк³⁹.

След войната полк. Ботев служи като началник на пехотния отдел в Щаба на войската (1946) и началник на катедра във Военната академия (1947). От 1947 г. е командир на 5-а пехотна дивизия. През 1950 г. е назначен за началник на факултет „Командно-щабен“ във Военната академия „Г.С.Раковски“ и остава на тази длъжност до пенсионирането си през 1956 г.

През заключителния етап на войната 31-ви пехотен полк се сдобива с общоизвестното днес име „Силистренски“. Това става по почин на командира му полк. Ботев, който във всички свои заповеди, донесения и бойни разпореждания започва да упоменава полка „Силистренски“, вместо да използва официалното му име Варненски⁴⁰. Аргументира решението си с това, че голяма част от кадровия състав и от убитите във войната са предимно от Силистренския край (това е отразено и на паметника край с.Кишбайом в Унгария, в надписа: „На падналите силистренци от 31 Варненски полк“ – бел.а.)⁴¹. Капитан Евгени Митов, командир на 2-ра дружина, посочва че именуването на полка „Силистренски“, лично от неговия командир, се възприема от Българското главно военно командване, което също започва да ползва това име в разпорежданията си⁴².

Полк. Ботев утвърждава даденото от него име „Силистренски“ на 31-ви пехотен полк в мемоарната си книга, издадена през 1957 г., със заглавието: „Силистренци в Отечествената война 1944-1945 г.“. В предговора той пише, че посвещава труда си на силистренските бойци, тъй като: „[...] С величавия си подвиг те обезсмъртиха своите имена и с кръвта си начертах победния път на полка от България до Алпите“. По категоричен начин той дава своята оценка за участието на 31-ви пехотен полк във Втората световна война: „[...] Безсмъртният подвиг на героите, които проявиха рядко себеотрицание и дадоха пример на преданост към народа

³⁸ Свободна Добруджа, № 25, 27 юли 1945; Ботев, Н. Завръщане на силистренци в Родината. – Силистренска трибуна, № 57, 22 май 1975.

³⁹ Свободна Добруджа, № 28, 18 август 1945.

⁴⁰ Общозвестен факт е, че имената на дивизиите и полковете са в зависимост от градовете или областите, където са на гарнизон в мирно време. Името Варненски 31 пехотен полк носи неизменно от своето формирование през 1903 г. С това име полкът участва в Балканската, Междусъюзническата и в Първата световна война, след която е разформиран в Търговище през 1919 г. Веднага след възвръщането на Южна Добруджа 31 пехотен полк е възстановен от състава на 8 пехотен Приморски полк и се установява на гарнизон в Силистра (14 октомври 1940).

⁴¹ Общият брой на загиналите от 31 пехотен полк през Втората световна война е 444 души. От тях 206 са от селищата на Силистренска област.

⁴² Нова Силистренска трибуна, № 76, 21 април 1995.

и родината, ще блести ярко в страниците на нашата най-нова военна история“ (Botev, N., 1957)⁴³.

В десетилетията до днес името „Силистренски“ и прозвището „Железен“ допълват историческата памет за 31-ви пехотен полк и присъстват в множество документални и архивни източници, енциклопедични издания, изследвания и материали, отразяващи участието му във Втората световна война. За увековечаване паметта на загиналите бойци през 1985 г. е издигнат паметник в Силистра с надпис: „Слава на героите от 31-ви Силистренски пехотен полк /Железен/“.

След пенсионирането си полк. Ботев развива активна научна и обществена дейност. Автор е на множество статии и научни трудове в областта на военната история, стратегията и тактиката. Сътрудник е на редица военни издания: „Военноисторически сборник“, „Известия на Военноисторическо научно дружество“, „Български воин“, „За Родината“. Редовен сътрудник е на в. „Силистренска трибуна“ с материали за бойния път и героизма на 31 пехотен полк. Учредител е на Съюза на научните работници в България и носител на почетната му значка. Почетен член е на клуба на офицерите от запаса. Като такъв е лектор на Националния военноисторически музей и води кръжок с деца. Като признание за дейността си получава медала „За заслуги към БНА“, който определя пред близките си като особено скъп.

Полк. Ботев неизменно участва в отбелязването на годишнините от Дравската епопея и от края на Втората световна война. В края на март 1970 г. участва в представителна делегация на о.з. генерали и офицери, която посещава Унгария за отбелязването на 25-годишнина от края на Втората световна война.

През ноември 1969 г. полк. Ботев посещава Силистра, за да участва в научната сесия „Приносът на 31-ви Силистренски пехотен полк за разгрома на хитлеристките пълчища“. Специални гости на конференцията са ген. Владимир Стойчев – командващ Първа българска армия и полк. Петър Хаджииванов – началник щаб на Първа българска армия в заключителния етап на войната. Участие взимат командири и бойци от полка. В доклада си о.з.полк. Хаджииванов отрежда на 31 пехотен полк „[...] първо място по храброст и бойни заслуги сред 19-те [полка] в армията“⁴⁴.

Полк. Никола Ботев завършва земния си път на 8 юли 1981 г. По спомени на внучката му доц. Екатерина Ботева до своя край остава дисциплиниран офицер, лишен от суета, спретнат и в отлична форма.

Погребението му е тържествено, с отдаване на военна почест от представителна рота. Надгробно слово произнася председателят на секция „Военна история“ на Съюза на научните работници г.щ.полк.о.з. Борис П. Куюмджиев.

През 2019 г. Столичният общински съвет именува улица в София на полковник Никола Ботев.

ИЗВОДИ

Героизмът на 31-ви пехотен полк в боевете при Драва, Мур и с. Ястребци, под командването на полк. Никола Ботев, бележат един от върховете на българската бойна слава в тази война. Воинските качества на Българската армия впечатляват съюзниците. Надеждите, че това ще доведе до признаване на България на статут на съвоюваща страна не се оправдават. Давайки своя принос във войната, тя все пак излиза от нея уголемена, запазвайки Южна Добруджа.

REFERENCES

Botev, N. (1957). Silstrens in the Father's War. (Оригинално заглавие: Ботев, Н. Силистренци в Отечестваната война 1944-1945 г. С., ДВИ, 1957).

⁴³ Ботев, Н. Цит.съч., с. 125.

⁴⁴ Орлоева, К. Цит.съч, с. 204; Силистренска трибуна, № 135, 18 ноември 1969; Пак там, № 139, 27 ноември 1969.

Krivorov, I. (2016). Bulgarian Army in World War II. (Оригинално заглавие: Криворов, И. Българската армия във Втората световна война. – В: Великите сили, Балканите и България през Втората световна война. С., ИИИ – БАН, ВА „Г.С.Раковски“, 2016).

Orloeva, K. (1988). Iron Regiment. (Оригинално заглавие: Орлоева, К. Железният полк. С., ВИ, 1988).

Stefanov, S. (2013). A narrative about the winner. General Vladimir Stoychev. (Оригинално заглавие: Стефанов, С. Повест за победителя. Генерал Владимир Стойчев. С., ВИ, 2013).

Tashev. T. (2008). Bulgarian Army 1941–1945. (Оригинално заглавие: Ташев, Т. Българската войска 1941–1945. Енциклопедичен справочник. С., ВИ, 2008).